

FORSKNINGS- STRATEGI

2023-2028

VEJLE

MUSE

ERNE

FORSKNINGS- STRATEGI 2023-2028

Forskningsstrategien understøtter Vejlemuseernes overordnede strategi om at tilgængeliggøre faglig viden af høj kvalitet, sætte mennesket i centrum og undersøge hvordan det samfund, vi kender i dag, blev skabt.

Hvis man skal tro ledelsesteoretikeren Karl Weick synes mange strategier ofte at være efterrationaliserende.

Det er derfor en vanskelig opgave at balancere en langvarig strategi, der skal kombinere kurs og koordinering med begejstring og meningsfulde forskningsprojekter, der også er dagsaktuelle i forhold til arkæologiens natur, hvor nye fund temmelig uventet dukker op af jorden, fund der kan ændre perspektiv. Problemet er mindre for historikere og kunsthistorikere. Museet valgte derfor inden strategiarbejdet gik i gang at sætte en række styrende værdier op. Disse er begejstring, relevans, inddragelse og overraskelse. Idealet er at disse værdier danner rammen for en kultur. For som Weick også skriver: 'strategi er kultur er strategi', hvilket betyder, at det er gennem vores kultur, at vi skal etablere og gennemføre vores strategier.

Af den grund er museets forskningsstrategi en rammestrategi, der er underlagt de ovenstående værdier, og den overordnede strategi for museet, hvor den på kulturmuseet handler om hvordan Vejleområdet og det samfund vi kender, i dag blev udviklet. Denne skal som kunstmuseets strategi skabe refleksion, dialog og en sanselig oplevelse for børn og unge.

Begge steder er det med mennesket i centrum, at disse temaer skal følges og udmøntes i efterfølgende delstrategier og handlingsplaner.

Målsætning og organisering

Museet har gennem de sidste otte år udviklet forskningen og relevante kandidater gennem gode samarbejder og gennem målrettet satsning og rekruttering. Således har museet ni videnskabelige medarbejdere, fem på ph.d.-niveau, der har forskningsret og pligt (2023). Der er hidtil afsat et årsværk til dette, hvor målet er 25 % som på andre museer, hvorfor det er en forudsætning, at der gennem forskningstiden søges midler gennem statslige puljemidler og almenyttige fonde, såkaldt ekstern finansiering til forskningsprojekter, for at vi kan honorere vores forskningsforpligtelser. Ansvar for forskningen ligger ved forskningschefen. Det vurderes i den kommende periode at oprette et advisory board på mere permanent basis, der skal sparre og danne netværker til nuværende og kommende projekter. For nuværende er advisory boards benyttede i store forsknings- og store udgravningsprojekter med videnskabeligt potentiale.

Museet tilslutter sig det almene forskningsbegreb hvor publicering af forskningsresultater skal foregå i fagfællebedømte nationale og internationale medier, der lever op til

kravene for anonym peer review.

Målet er at museet på arkæologi og historie og kunst i den kommende strategiperiode publicerer:

- 30 fagfællebedømte artikler i anerkendte tidsskrifter og forskningsantologier i denne strategiperiode.
- Heraf tilstræbes de 6 at være på niveau 2.
- Der tilstræbes 2 monografier, Phd'er, eller antologier.

Målet er at opretholde mindst tre strategiske hovedområder på et højt internationalt niveau, hvor museet er projektleder, og samtidigt kvalificere os på andre felter, der kan udvikles gennem partnerskaber. Denne opdeling er berammet af de kvalifikationer, der findes på Ph.d. niveau og tilgængelige resurser.

Strategiske hovedområder på projektlederniveau

- 1) Med en nyuddannet Phd fra Aarhus universitet har vi fået postdocmidler til at være projektledere på højt internationalt niveau på bronzealder og køn og identitet, på et tema der omkranser vores hovedattraktion Egtvedpigen.
- 2) På grund af et flerårigt samarbejde med Nationalmuseet og Moesgaard Museum omkring

Jelling og vores eget projekt ved vikingekongsgården ved Erritsø er vi projektledere på et Jernalder/vikingetidsprojekt: Tidlig kongemagt og landskab. Vi ønsker at udvikle dette projekt videre i den kommende strategiperiode og indtage den nyfundne Vindelevskat i dette perspektiv.

- 3) Desuden er vi på nyere tid omkring 1600-tallet projektledere på slagsmarksarkæologi, tro og kaos-håndtering omkring svenskekri-gen sammen med andre museer i regionen, et projekt, hvor historie og arkæologi kombineres på en ny måde.
- 4) Fokus på grafik på kunstmuseet fordelt på fire hovedspor: Tema, motiv, medie og kunstart.

Partnerskabsniveau

- 1) I den kommende strategiperiode stræber vi efter at styrke vores samarbejde inden for forskning på ældre stenalder med Aarhus Universitet i samarbejde med professor Felix Reide. Vores mål er ambitiøst: Vi ønsker at forme fremtiden for dansk feltarkæologi med et markant tiltage, Archaeo-Lab. Med denne satsning vil vi positionere os som førende i Nordeuropa gennem dybdegående analyser af flintgenstande via slidssporsanalyse og metallurgi-

ske analyser. Dette vil give os en unik mulighed for at forstå genstandenes historie og funktion. Vi nærmer os dermed vores overordnede strategi om at komme tættere på mennesket bag genstanden. Vi har forstærket vores fokus ved at tilknytte to dygtige arkæologer, herunder en museumsinspektør med ph.d.-niveau, til at udforske nye perspektiver inden for ældre og yngre stenalderarkæologi i et laboratoriebaseret miljø, og med inddragelse af museets samlinger samt nyt materiale. Derudover har vi tilknyttet en museumsinspektør med en forskerbedømmelse inden for middelalderen til at lave metalanalyser til laboratoriet. Denne sidste del af projektet udvikles i tæt samarbejde med Moesgaard Museums naturvidenskabelige afdeling og Vejle Konserveringscenter for at sikre den højeste kvalitet og gennemslagskraft.

- 2) Vi er partnere i projektet mennesker og sundhed gennem tiderne, med Globe Institute ved Københavns Universitet, og ADBOU ved Syddansk Universitet, hvor en stor del af vores skeletter fra Vejle Midtby analyseres for sygdomme og andre arvelige træk med henblik på en national forståelse af Vejlenserne og danskernes sundhed gennem tiderne i et stort projekt finansieret af Lundbæk-fonden.

STRATEGISKE TEMAER

Vi ønsker fremadrettet at ramme-sætte vores strategi gennem følgende strategiske temaer som nogle af vores nuværende projekter har genereret.

i) Orden og kaos

Med udgangspunkt i mennesket, fund, historie og kunst, sætter Vejlemuseerne i denne strategiske periode fokus på menneskers allestedsnærværende forsøg på at skabe orden i en kaotisk verden på tværs af tid. I det perspektiv kan man undersøge og måske forstå, hvornår og hvordan man håndterede kaos, som i oldtiden, hvor man tilsyneladende markerede grænsen mod kaosset på mange måder: i udmarken, med hegnet, der markerede indmarken, mellem grupper med etnicitet, mellem personer med kønsroller, mellem os og den anden verden gennem ritualer og moseofringer, gennem dem med magt og uden magt med hierarki. For at skabe orden ofrede man, lavede palisader, bævnehøje, voldsteder og magtsymboler i landskabet, som holdt fjenders kaos ude. Byporte og palisader markerede den fysiske grænse for middelalderbyen.

Med industrialiseringen fra anden halvdel af 1800-tallet og til midten af 1900-tallet begyndte samfundet at opdele befolkningen i normale og unormale. De allermest unormale

blev betegnet som defekte og af-sindige idioter. Åndssvage individer der var mere dyr end mennesker. Individer, som man frygtede kun ville medføre kaos i den gryende danske velfærdsstat, men også mennesker, som man havde medlidenhed med. For at styre de åndssvages kaos, oprettede man fra 1850'erne og frem anstalter, hvor de åndssvage skulle kontrolleres, men også hjælpes til at styre deres dyriske drifter. I 1899 blev Den Kellerske Anstalt oprettet lidt udenfor Vejle. En anstalt som på få år blev Nordeuropas største og førende institution for åndssvage. Anstalten havde ansvaret for den jysk-fynske forsorg, men var toneangivende på hele særforsorgsområdet, hvilket f.eks. kan ses i de racehygiejniske love, som blev gennemført i Danmark i 1920'erne og 1930'erne. Kunstmuseet sætter også i denne periode fokus på kroppen og normalitet.

Håndteringen af kaos rummer både en helt konkret materiel dimension, som f.eks. omfatter våben, militærlejre og fysisk genopbygning i 1600-tallet, men samtidig også en mindst lige så udtalt immateriel dimension, som bl.a. omfatter en bearbejdelse af krigens traumer gennem tro og kollektiv erindring. I 1600-tallet var særligt Sydøstjylland gentagende gange ramt af kaos. På blot 35 år

blev regionen udsat for flere krige: Kejserkrigen 1625-1629, Torstenssonfejden 1643-1645 og Karl Gustav krigene 1657-1660. Kombineret med periodens gentagende epidemier og klimatiske forandringer var Sydøstjylland dermed i et konstant behov for at håndtere kaos.

2) Magtens landskab og dynamik over tid

Museets arkæologiske ansvarsområde er centralt beliggende i landet til alle tider. Lillebælt ved Fredericia, Vejle fjord samt Kattegatkysten langs Vejle og Hedensted kommune har været blandt de vigtigste transportruter nord-syd, ligesom færdslen mellem Øst- og Vestdanmark har været koncentreret ved Lillebælt. Samtidig løber det historiske Hærvejsforløb gennem både Vejle og Hedensted kommune. Det er dette område der er rammen for de kommende satsninger, som vil spore kontinuitet og ændringer over lang tid. I stenalderen etablerede de første jægere jagtstationer og ressourceområder. I bondestenalderen fældede man skoven og byggede kultpladser og stendysser, hvor man snarere i bronzealderen brugte højene til at vise sit territoriale tilhørsforhold og individuelle identitet. I jernalder og vikingetid udvikledes landsbyer og magtcentre sig

på en ny måde, der havde de tidlige stormænds og kongers hierarki som omdrejningspunkt.

Derfor er vores indgangsvinkel at fortsætte analyser af magtens landskab og dynamik over tid i Sydøstjylland omkring Vejle Fjord, Egtved, Erritsø og Jelling og Vindelev og op i middelalderen gennem de fund, der er dukket op der for bedre at forstå Sydøstjyllands særegenhed i forhold til andre regioner. I jernalder og vikingetid er det især fund fra Vindelev, Erritsø og Jelling til middelalderens landsbyudvikling, der er i fokus.

Museet har desuden de sidste otte år udgravet over 250 hektar ved Fredericia og Tirsbæk bakker ved Vejle, således, at der er mulighed for at sammenligne udviklingen af bebyggelsen over tid og rum samt landsbyernes dynamik når de flyttede ud. En videreudvikling i håndteringen af digital udgravningsdokumentation, fotobehandling og GIS på et højt niveau er essentielt for at nå dette mål.

Vores nuværende forskningsprojekt ved den befæstede vikingegård i Erritsø, i projektet 'Kongemagt og landskab i den tidlige vikingetid' gennemføres i samarbejde med Nationalmuseet. Projektet gør det muligt at undersøge dynamikken mellem

de to lokaliteter, Jelling og Erritsø, der ligger 30 km fra hinanden. Var Erritsøgården en forløber for magten i Jelling? Skabte Erritsøgårdens beboere magtens fundament for Jelling, ved kysten? Og hvad var relationen til de danske kongers vekslende dynastier? Dette spørgsmål vil vi forsøge at besvare i denne strategiske periode, idet vi med midler fra Augustinusfonden skal færdiggøre projektet: 'Kongemagt og landskab i den tidlige vikingetid'. Der skal der ses på landskabets betydning for disse lokaliteter i et langtidsperspektiv.

3) Køn og identitet

Homo Sapiens har til alle tider defineret sig selv gennem tydelige identiteter som religion, etnicitet, køn og alder og mad, der også kan være forbundet med status og hierarki. Religion, køn og alder virker som universelle identiteter, men udformningen af dem er forskellig i tid og rum fra kultur til kultur. Derfor kan man i et langt tidsperspektiv med fordel spejle nutidens identitetsdiskussion med kilder fra fortiden, og perspektivere, hvordan identiteter og køn ændres over tid. Museet har siden sidste forskningsstrategi som en af de eneste kulturhistoriske museer satset på dette tema på et højt internationalt niveau og fik i 2023

en Ph.d.-afhandling godkendt ved Aarhus Universitet, der arbejder med dette tema. Et nyligt bevilget postdoc fra Kulturministeriets Forskningsudvalg (KFU) til projektet 'FORANDRING. Køn, magt og ideologi i en brydningstid c. 1300 f.v.t.', er bevilget til at samme museumsinspektør arbejder videre med dette tema på et højt internationalt niveau.

4) Sundhed og Sygdomme

Vi vil som partnere undersøge menneskets håndtering af sygdomme gennem en række begravelser, der de senere år er afdækket i Vejle ved Sct. Nikolai kirke og den nedlagte klosterkirke. Vi har i samarbejde med the Lundbeck Globe Institute, Section for Centre for Geogenetics, Københavns Universitet og Retsmedicinsk institut, ADBOU, Syddansk Universitet påbegyndt et samarbejde for at få DNA analyseret skeletter fra Østjylland med henblik på at få en bedre forståelse af menneskets og slægtens sundhed og sygdomme i Østjylland og Vejle i en tid præget af epidemier fra 1300 til 1800-tallet. Vi vil med denne satsning bedre kunne forstå Vejleborgernes oprindelse, sundhed, familierelationer og mobilitet, samt deres kontakter i regionen og til udlandet. Projektet forventes publiceret i denne strategiperiode.

5) Håndværk, genstandsbiografi, materialitet og industri

Vi dykker dybt ned i historien og håndværkets rødder i Vejleområdet. Vi vil undersøge det tidlige håndværk i Vejleområdet. Forudsætningerne for dette er oprettelsen af et genstandsforskningscenter. Med ArchaeoLab som epicenter skal vi afdække og forstå denne fascinerende rejse fra råstof til færdigt produkt. Genstande er som forstenede tanker, bærere af historie - flint eller metal, hver med sin egen fortælling om mennesket bagved. Slidsforsanalyse af flintgenstande kan afsløre brugen, funktionen og endda hvilken hånd brugeren brugte. Med den rette tilgang nærmer vi os fortidens menneskers liv og færden. Kapitel 8 i arkæologien giver os kvantitativt materiale til at kvalificere vores hypoteser om lokaliteters funktion og placering i tid og rum. Vi bevæbner os med mikroskoper, makrofotograferingsudstyr, billedbehandling og GIS-værktøjer for at udforske objekternes materialitet, detaljer og biografi. Alt sammen for at skabe en dybdegående forståelse af de arkæologiske genstande i det kommende ArchaeoLab.

Museet spiller også en vigtig rolle som medredaktør i tidsskriftet "Tings Tale", hvor vi deler vores opdagelser og indsigter med fokus på tingene. Tings Tale er fagfællebedømt.

6. Forskningsstrategi for kunstmuseet

Vejle Kunstmuseum har den grafiske kunst som sit helt centrale forskningsområde. Museet ønsker af flere grunde at fokusere sin forskning i denne retning, uden det betyder, at eventuelle forskningsindsatser ikke kan rettes mod andre kunstarter.

DET FORSKNINGSMÆSSIGE FOKUS BASERER SIG PÅ FØLGENDE:

- Vejle Kunstmuseum råder over en af landets største samlinger af grafik og gennem de kommende særudstillinger, mindre udstillinger og gentænkningen af museets permanente udstillinger arbejdes der strategisk med at udvide denne samling. Samlingen udvides med værker af både nationale og internationale kunstnere og det er derfor i museets interesse at skabe en solid grundforskning i den grafiske kunst.
- Grafik er en kunstart, som har været med til at demokratisere adgang til kunsten. Det masseproducerede element i grafikken gør, at denne kunstart har sin egen helt særlige kunsthistorie, som museet ønsker at spore i punktnedslag. Vejle Kunstmuseum har som del

af sin ambition at nå ud til et bredt og diversst publikum og vi ønsker at skabe os en dybere og mere velfunderet viden om, hvordan grafikken gør og har gjort dette.

- Grafik er i dets essens reproducerbar og spiller derfor ind i en fortsat teknologihistorie, hvor kunstarten kan være med til at skabe en forståelse for, hvordan vi bruger billeder, deler billeder og producerer billeder. I de seneste tiår har vi endvidere været vidne til, at den grafiske kunst opnår status som unika og fundamentalt skifter karakter i forhold til tidligere brug af medie og kunstart. Det er også et udviklingsområde, vi ønsker at rette vores forskning imod, altså den grafiske kunsts status som unikaværk.

FORDELING AF FORSKNINGS- INDSATS: TEMA, MOTIV, MEDIE OG KUNSTART

Museets forskningsindsats på grafikområdet vil være fordelt på fire hovedspor: Tema, motiv, medie og kunstart. Vi ønsker gennem disse fire tilgange dels at kunne gå i dybden med tematiske og motiviske aspekter i den historiske grafik, som museet råder over og dels at kunne opbygge en velfunderet og dynamisk forståelse for grafikens betydning som

medie og specifik kunstart.

Tilsammen skal disse spor på sigt være med til at gøre forskningsindsatsen på Vejle Kunstmuseum til en profileret ekspertressource på grafikområdet. Det skal styrke museets fremtidige arbejde med udstillinger og samling, men også være en ressource for og en aktiv udveksling med andre kulturinstitutioner, udøvende grafiske kunstnere, vidensinstitutioner og øvrige interessenter.

Specifikke eksempler på kunstmuseets forskningsindsatser 2024-28

KROPSKULTUR I ET GRAFISK PERSPEKTIV

Vejle Kunstmuseum åbnede i 2021 en permanent udstilling, KROP og følger i 2023-24 op med to særudstillinger og mindre tiltag, der også fokuserer på emnet. Gennem kunsten vil vi sætte fokus på dette og udfordre kropsidealer, det perfekte og uperfekte, normalitet og anormalitet. Gennem udvalgte værker fra egen samling og indlån undersøger vi hvordan den grafiske kunst adresserer dette emne. Vi sætter denne kunstart op mod andre værktøjer og skaber dynamiske sammenspil mellem kropstematiserende grafik og andre kunstneriske udtryk, heriblandt klassisk skulptur og samtidskunst

i bredere forstand. Det forskningsmæssige resultat skal være flere artikler, som undersøger forholdet mellem grafik og kropskultur især i perspektiv af grafikens status som reproducerbart medie, der er med til at cirkulere kropsfremstillinger og derfor tæt knyttet til mediefremstillinger af kroppen i bredere forstand. Har grafikken en særlig iboende kraft som kropsfrigørende medie? Hvordan udfordrer den vores forståelser af kroppen på tværs af kulturer?

GRAFIKKENS

SOCIALREALISTISKE ARV:

REMBRANDT SOM GRAFIKER

Vejle Kunstmuseums samling råder over 50 originale Rembrandt raderinger, hvoraf flere portrætterer tiggere og anderledes eksistenser i gader og omegn i renæssancens Amsterdam. Med dette forskningstiltag sættes der tematisk og motivisk fokus på, hvor tiggerne placerer sig i Rembrandts kunstneriske arbejde. Hvad var baggrund og motivation for Rembrandts skildringer af disse outsiders? Hvor salgbare var disse tiggermotiver? Var tiggermotiverne også udtryk for en slags politisk korrekthed, der kunne signalere kristen velgørenhed hos ejeren? I vores egen tid diskuteres det også offentligt, hvem der er værdigt træ-

gende, værdige til understøttelse af privat eller offentlig karakter. Med udgangspunkt i Rembrandts raderinger af tiggere undersøges ideer om godgørenhed, velgørenhed og politisk korrekthed, nu som for 400 år siden.

Projektet skal munde ud i en forskningsartikel om emnet. Den akkumulerede viden skal videre være basis for en ny, permanent udstilling af Rembrandts raderinger. Det er Vejle Kunstmuseums ambition at konvertere en del af det nuværende interne magasin til moderne grafikudstilling, der bl.a. skal rumme museets egen samling af Rembrandt i kombination med en række andre grafiske værker.

GRAFIKKENS FUNKTIONS- HISTORIE – FRA BOGBLADE TIL COMPUTERGRAFIK

Alle kunstarter har særlige medie- og udtryksmæssige særpræg. De er skrevet ind i både en teknologihistorie, en særlig materialitet og en stilhistorie. Grafikken har i dette perspektiv en interessant position. Den er et delingsmedie født ud af en dyb og kompleks teknologihistorie, hvor de teknologiske forudsætninger i en given tidsalder er afgørende for, hvilke kunstneriske stilarter der opstår og hvilke funktioner værkerne får. Det essentielle er her, at grafikken på

denne måde er det visuelle udtryk for vores mere generelle billedbrug, lige fra grafisk produktion af bogblade til computergrafik.

Vejle Kunstmuseum råder i sin samling over en række af disse grafiske udtryk og producerer løbende udstillinger der inkluderer grafiske værker, som fortsætter af nye teknologiske spor.

Med denne forskningsindsats ønsker museet at spore den grafiske kunsts "funktionshistorie". Det skal ske med punktnedslag i museets samling og udvalgte udstillinger. Formålet med opbygningen af denne særlige viden om den grafiske kunst er at skærpe museets faglige grundlag for fremtidige udstillinger og styrke den faglig viden om den grafiske kunsts forbindelser til brug – og forbrug – af billeder. Målet er at kunne præsentere museets besøgende for en mere divers, engagerende og overraskende formidling af den grafiske kunst, en kunsthistorisk praksis der åbner op for nye historieforståelser og aktualiserer hvordan den grafiske kunst er vævet ind i en kompleks og betydningsfuld visuel kultur.

Kompetence-udvikling

Museet ønsker i den kommende strategiperiode fortsat at løfte kompetencen.

Flere har været på projektleder-kursus og på kursus i fundraising, hvilket har givet god succes på fundraising. Der afholdes hvert semester på afdelingsmøder temamøder om GIS, flint, fotobehandling og om digitale udgravningsdokumentationsteknikker eller andet. Dette vil vi fortsætte med. Også på arbejdsmiljø og trivsel er der investeret betydelige resurser samt på ledelse, hvor der har været coachingforløb ved Human House samt gennemført et diplom i ledelse gennem Vejle Kommune ved Professionshøjskolen UCL Lillebælt. Forskningsmæssigt blev en museumsinspektør i sidste strategiperiode videreuddannet til en Phd grad gennem en samfinansiering mellem Kulturministeriets Forskningsudvalg (KFU), Aarhus Universitet, Nationalmuseet og Vejlemuseerne. Her var det bronzealderarkæologien, identitetsforskning og fokus på Egtvedpigens grav, der blev løftet. En middelalderarkæolog har desuden fået forskerbedømmelse i 2023, og det planlægges at flere kommer til at søge om dette. Museet

vil vurdere behovet for Phd i forhold til vanskeligheden ved at skaffe fuld finansiering for Phd-uddannelse fra private fonde, og arbejde for at flere opgraderes gennem KFU's pulje til forskerkompetence.

ArchaeoLabs forretningsmodel

ArchaeoLab fokuserer på at imødekomme kapitel 8-arkæologiens behov for dybdegående naturvidenskabelige analyser af de genererede data. Forskningschefen spiller en central rolle i et landsdækkende strategisk forum forankret i ODM (dkmuseer.dk/strategisk-forum-arkaeologi/), der har som mål at dele disse data på nationalt plan. Samtidig sigter initiativet mod at skaffe eksterne midler og fremme kompetenceudvikling på museet. Vi har etableret en museumsinspektørstilling dedikeret til middelalderarkæologi og metalanalyser, besat af en nyudnævnt kandidat (2023) efter vurdering af Slots-og Kulturstyrelsen. I 2023 har vi tilføjet en museumsinspektør med Phd-grad i sten-

alderarkæologi og slidsporsanalyser til vores team, hvilket styrker vores evne til at søge eksterne midler til strategisk relevante projekter. Vi vil fremme udviklingen af slidsporsanalyser, et ofte overset forskningsområde i Danmark, ved at søge opgaver fra Europa og skabe en platform for forskning, der dybere end de fleste kan nærme sig fortidens mennesker gennem genstandene.

Grundet de økonomiske forudsætninger i feltarkæologien, hvor bygherre betaler er der blandt feltarkæologer ikke forskningsret og pligt. Vejlemuseerne har imidlertid en pulje, som feltarkæologer ved ønske og efter aftale med forskningschef og teamleder kan søge om kortere frikøb på mellem 5-8 uger til at færdiggøre artikler eller ansøgninger til eksterne fonde, der er relateret til udgravninger og fund med stort potentiale i ansvarsområdet. Af den og flere grunde skal der under forskningsstrategien færdiggøres en arkæologisk strategi.

Forsknings- formidling

Museet har de sidste mange år samarbejdet med flere centrale medier såsom Videnskab.dk og DR (Gåden om Odin, Jagten på de første danske konger, samt Togtet), samt med andre selskaber så som BBC, BLINK films, og franske C TON FILM PRODUCTION, der havde fokus på Vindelevguldet og de tidlige vikingekonger.

Med et tættere samarbejde med Formidlings- og Kommunikationsafdelingen er Forsknings- og Samlingsafdelingen nået længere ud med de store sager ved blandt andet at koordinere mediestrategier ved store fund og events. I den kommende strategiperiode afventes resultater fra Farpoint Films, og deres interviews med museets forskere om mose- liget Haraldskærkvinden at komme. Det er samtidigt vigtigt at dette felt holdes ved lige ved at der samarbejdes mere med centrale medieaktører. Museet indgår som partnere i en ansøgning med Videnskab.dk om mere og bedre forskningsformidling. Hvis ansøgningen imødekommes, vil det i den kommende strategiperiode indebære flere workshops om temaet forskningsformidling, hvor Vejlemuseerne deltager. Museet holder også mange foredrag i ind- og udland. På Folkeuniversitetet i både Aarhus- København- og Syddansk Universitet og lokale foreninger er der mere end 20 foredrag om året.

Samarbejde

Det er gennem samarbejde og partnerskaber at museet skal opnå flere af sine mål, hvor der ikke findes specialkompetence.

Således samarbejder museet med Moesgaard Museum, Aarhus Universitet på især stenalder og bronzealder, Nationalmuseet på jernalder og vikingetid, og de nærmeste museer i regionen så som Museerne i Fredericia, Museerne i Kolding samt Museum Sønderjylland på renæssancen. Museet har gennem forskerklyngen FORSKERFORUM der er forankret på Museerne i Fredericia jævnlige møder og gennem dette forum deltager museet også i redaktionen på det fagfællebedømte tidsskrift TINGS TALE. Der samarbejdes desuden med Vejle Konserveringscenter gennem Forskerforum og gennem andre mere uformelle samarbejder. Det er ønsket at ArchaoLab også udvikles og koordineres sammen med Vejle Konserveringscenter. Museet arbejder også med Globe Instituttet for Geogenetik ved Københavns Universitet, samt Syddansk Universitet ved ADBOU, især om komplekse DNA-analyser af mere end 100 skeletter fra Rådhusstorvet og fra Kirkegade i Vejle med henblik på at få bedre forståelse af menneskene bag skeletterne fra midaldlderens og renæssancens vejle.

Handlingsplan

Orden og Kaos

INDSATS 1

Intermusealt forskningsprojekt: 'At håndtere kaos' (projektledere, Rasmus Skovgaard Jakobsen og Mads Ravn). Med udgangspunkt i krigene i 1600-tallet har museet sammen med Museerne i Fredericia og Museum Kolding modtaget midler til et større forskningsprojekt om hvordan mennesket historisk har håndteret kriser mentalt og fysisk. Projektet undersøger hvordan renessancens mennesker agerede under krigene, hvordan kaos påvirkede de samfundsmæssige og mentale dynamikker, samt erindringen om begivenhederne på afstand af tid. Projektet udføres fra medio 2023 til medio 2024. Mål: afholdelse af en workshop og udgivelse af en samlet forskningsantologi.

INDSATS 2

En artikel om moseofringer i almindelighed i jernalderen og Haraldskærkvinden i særdeleshed er under udgivelse i Nationalmuseets antologi. Ravn, M. 2024: Haraldskær Woman under a new light: Bog bodies, marti-

al rituals and value . In the Darkest of Days (oxbowbooks.com)

Udkommer 2024.

INDSATS 3

Tvangsfjernelsernes kulturhistorie: Nyere studier i åndssvageforsorg specifikt og særforsorg generelt har fokuseret på første halvdel af 1900-tallet og frem. Derimod er den tidlige forsorg mindre belyst. Med udgangspunkt i de perspektiver, vil museet undersøge mulighederne for at udforme et forskningsprojekt om den tidlige danske åndssvageforsorg, samt med hvilken baggrund samfundet anså det som dets pligt (og ret) at hjælpe de ved at tvangsflytte de afsindige til store, lukkede anstalter. (forskningsforberedelse påbegyndes i 2025-2026).

Magtens landskab og dynamik

INDSATS 1

Artikler fra Jellingprojektet publiceres i en antologi sammen med Nationalmuseet i strategiperioden. Udkommer ultimo 2023 eller primo 2024.

INDSATS 2

Med udgangspunkt i en workshop afholdt i 2022 udgives i strategiperioden en international antologi med flere bidrag fra museets medarbejdere under temaet: Viking Age Aristocratic Settlements in Northern Europe med midler fra Augustinus Fonden. Mads Ravn er redaktør og antologien er aftalt til at udkomme i 2024 på Aarhus Universitetsforlag.

INDSATS 3

Ved Tirsbæk bakker ved Vejle og vest for Fredericia ved Hauløkke har museet i forbindelse med kap. 8-arbejdet foretaget mange undersøgelser, der dækker over 250 ha., hvorved en stor procentdel af flere ejerlav er arkæologisk undersøgt. Det indsamlede datamateriale har et stort potentiale som "Big data" i studier af den lokale og regionale bebyggelsesstruktur og dynamik over lang tid. Mål: Mindst to fagartikler om emnet. Én arkæolog har fået bevilget tid til at skrive om udgravningerne ved Tirsbæk bakker i 2023-2024. Anden del planlægges i 2025-2026.

INDSATS 4

Nye undersøgelser, der indtænker vådområder som vigtige for at forstå forholdet mellem landsbyen og mosen, udmarken og indmarken

i oldtiden. Museet vil i sin kap 8 sagsbehandling satse på at inkludere vådområder i sine feltundersøgelser, arkæologiske strategi og forskning mere end det har været gjort hidtil. Indarbejdes i den arkæologiske strategi 2023-2024.

INDSATS 5

Færdiggørelse af den arkæologiske strategi i 2023-2024.

INDSATS 6

Mål: artikel om Vejle bys udvikling baseret på ældre undersøgelser, perioden ca. 1980-2000, og nyere udført i perioden 2017-2023. Påbegyndes i 2025-2026.

INDSATS 7

Museets samarbejde med professor Felix Reide ved Aarhus Universitet om museets ældre stenalderssamling fortsættes og er forankret i en samarbejdsaftale. Målet er at identificere jægersamfundenes tilstedeværelse i senglaciale og mesolitiske teknokomplekser, herunder de tidlige istidskulturers tilstedeværelse i Vejleområdet og overgangen til den senere, mesolitiske jægerstenalder i Vejle Ådal området. Identifikationen af egentlige taksonomiske enheder sker i kraft af en sammenhængende evolutionær udvikling i redskabsinventarerne.

Mål mindst én artikel fra den store stenaldersamling på museet. Én arkæolog har fået bevilget tid til én artikel i 2024 men satsningen går til 2028 med målet om mindst tre artikler.

INDSATS 8

Fokus på yngre stenalders lokaliteters brug af redskaber i forhold til funktion og kronologi i området. Mål: en artikel i 2025.

INDSATS 9

Analyse af bronzealderens landskabsudnyttelse og dyrehold i tværfaglig og regional forskningssatsning med Museum Sønderjylland. Projektet er finansieret med støtte fra Augustinus Fonden. Påbegyndes 2024-2025.

INDSATS 10

Publicering af en stor mængde CI4-dateringer fra Grangaard Allé, en stor yngre jernalderlokalitet nær Jelling i en artikel. 2024-2025.

INDSATS 11

Analyse og publicering af guldgenstande fra Vindelevskatten sammen med Nationalmuseet og Konserveringscenter Vejle og DTU i et internationalt tidsskrift, samt undersøge muligheden for en forskningsudgravning i Vindelev. Påbegyndes en artikel i efteråret 2023-2024.

INDSATS 12

Undersøge muligheden for at samfinansiere en Phd under ovenstående projekt, der vil beskæftige sig med spørgsmålet om kontinuitet og brud og magtens ideologiske udtryk, gennem analyser af jernalderens religiøst ladede billedverden. 2026-2028

Køn og identitet

INDSATS 1

Et afsluttet Phd-projekt med Aarhus Universitet og Nationalmuseet. Felding, L., 2022. Relational Approaches to Gender, Identity and Mobility in the Southern Early Nordic Bronze Age. (Unpublished Phd thesis. Aarhus University), er udmøntet i 4 artikler og en femte baseret på kappen, der netop er udkommet: Felding & Stott (2023). What a Mesh. Network Approaches to Nordic Bronze Age Identity and Regionality. I Offa 78, 131-154. DOI: <https://doi.org/10.26016/offa.2021.A3>. Samt en sjette i tryk: Felding (submitted). Tropes and Isotopes. A Relational Approach to Mobility in the Nordic Bronze Age. Norwegian Archaeological Review. Afsluttes 2024.

INDSATS 2

Desuden er der fra Kulturministeriets Forskningsudvalg (KFU) bevilget midler til et postdoc:

FORANDRING. Køn, magt og ideologi i en brydningstid c. 1300 f.v.t. 2023-2024.

Sundhed og sygdomme (partnerskaber)

INDSATS 1

Der er udtaget DNA prøver sammen med Syddansk Universitet og the Lundbæk Globe Institute (KU) DNA prøver der skal resultere i en højprofileret, international artikel, hvor flere fra museet er medforfattere. 2024-2025.

Håndværk og industri

INDSATS 1

Slots-og Kulturstyrelsens projekt i netværket VAERK, der analyserer tidlige håndværk i historisk er afsluttet i 2023 med en antologi om emnet hvor Vejlemuseerne redigerer og er bidragsyder til en antologi der udkommer i strategiperioden.

INDSATS 2

I Smedens Fodspor. Forskningsprojekt om smeden, smedehåndværk og jernet som ressource i perioden middelalder til renæssance/nyere tid. Med udgangspunkt i metal- og slaggefund, samt fund af smedjer, belyses emnet ved arkæometallurgiske

analyser, arkæologiske kontekster og skriftlige kilder. (Mål: søgning af KFU-marts 2024, projekt til afvikling i 2025-2028).

INDSATS 3

I satsningen indgår oprettelsen af ArchaeoLab.dk, hvor der i 2023 er indkøbt udstyr til at opbygge dette laboratorium, hvor fokus er på blandt andet metalanalyser og slidsporsanalyser. Der er oprettet to museumsinspektørstillinger, der i ArchaeoLab skal varetage eksternt finansierede opgaver, der relaterer sig til metalanalyser og slidsporsanalyser. Med oprettelsen af ArchaeoLab, et analyselaboratorium, baseret i økonomi fra kap 8-finansierede udgravninger imødekommer vi behovet for at skaffe mere ekstern finansiering og skabe stillinger med faglige muligheder, der indeholder forskning og udvikling. 2023-2028.

INDSATS 4

Tidlig Industrialisering i Vejle Ådal: I 1700-tallet forsøgte den danske kong at sætte gang i en første industriel bølge. Overordnet slog den fejl, men lige netop i Vejle Ådal forblev fabrikkerne helt op til moderne tid. Projektet vil undersøge hvorfor netop Vejle Ådal havde succes med den første industrielle bølge. Projektudvikling

planlægges til at begynde i denne strategiperiode. 2025-2028.

Forskning i nye formidlingsformer

INDSATS I

Borgerinddragelse er en innovativ formidlingsform i kulturelle institutioner. En bevilling fra Region Syd til borgerudgravning af bronzealderhøj og efterfølgende bearbejdning i artikelform, har sikret at Vejlemuseerne er indgået i faglig dialog med andre museer (Skanderborg Museum, Svendborg Museum og Museum Øst-danmark) om de kvaliteter og effekter borgerinddragelse på arkæologiske udgravninger kan bidrage med. Resultaterne af dette innovative samarbejde vil udkomme som en fagfællebedømt publikation i 2023: Beck, A. S; Jensen, M.L; Felding, L.; Balsgaard Juul, K.; Nørgaard, L. C; Søndergaard, L. og de Vos, J.: Borgerarkæologi – borgerinddragelse på arkæologiske udgravninger i Danmark. Gefjon- submitted. Afsluttes 2023. Vejlemuseerne er i 2023 desuden vært for et seminar om citizen science.

Kunstmuseet

INDSATS I

Kropskultur i et grafisk perspektiv. Det forskningsmæssige resultat skal være 5 artikler, som undersøger forholdet mellem grafik og kropskultur især i perspektiv af grafikkens status som reproducerbart medie, der er med til at cirkulere kropsfremstillinger og derfor tæt knyttet til mediefremstillinger af kroppen i bredere forstand. 2024-2025.

INDSATS 2

Grafikkens socialrealistiske arv: Rembrandt som grafiker. Projektet skal munde ud i en forskningsartikel om emnet. 2025-2028.